

Oslo bisma Kari Veiteberg

Sárdni Biibbal 2019 ávvudeamis, Oslo duopmogirkus

Lávvardaga skábmamánu 16. beaivvi 2019; Sárdneteaksta: Joh 1,1–5.14

Ráhkis searvegoddi, lihku beaivái!

.....

Munnje lea stuorra illu leat mielde állaáiggálaččat ávvudeamen dan, go olles biibbal lea jorgaluvvon davvisámegillii, Biibbal 2019, dáppe Oslo duopmogirkus, gávpogis gos leat buot eanemus sámít.

Inge mun máhte jurddašit eambbo heivvolaš biibbalteavstta uskkádahkan dán beaivái go dan maid aiddo logaimet, Johannes evangeliuma buot ovddimus sániid. Johannes roahkasma ja álgá áibbas álggus, “álggus lei Sátni, / Sátni lei Ipmila luhtte, / ja Sátni lei Ipmil.”

Gulaidetgo dan? Ipmil sátnin ovdalgo buot eará, ja juohke sajis ja maiddái dáppe ja dál. Dasgo Ipmil ii šaddan *dušše* sátnin, son šattai rumašin, olmmožin ja bođii ja áibbas lahka. Sátni šattai rumašin: gárvodan oažžin.

Jurddaš maid dat máksá, siskilepmosit váimmustat, gullat iežat giela sárdnumin, gullat muhtima sártnodeamen *duinna* du iežat gillii iige *du birra* eará gillii.

Dán leat eatnagat vásihan das rájes go vuosttas biibbalat jorgaluvvojedje álbmotgillii dáppe Davvi-Eurohpas badjelaš vihtta čuođi jagi dás ovdal. Suoma reformáhtor Mikael Agricola adnojuvvo ovdamearkka dihtii suomagiela áhččin, dasgo son jorgalii jura oddatestameantta suomagillii fargga vihtta čuođi jagi dás ovdal.

Sii min gaskkas geain lea lagaš oktavuoha ođđadárogiillii, dihtet man deatalaččat ođđadárogiela biibbal ja ođđadárogiela sálmmat ledje. Teologa ja politihkar Berge Furre celkkii oktii, ahte dáistaleapmi ođđadárogiela ovddas girkuin lei maiddái dáistaleapmi beassat rohkadallat ja oskut váibmogillii. Eai buot ođđadárogielat olbmot dáhtton ođđadárogiela girkuide, «ii olmmoš goit sáhte sárdnut Ipmiliin seamma gillii go olmmoš hállá gievkkanbeavddi birra,»! láhttestuvvui. Dáidet muhtimat nimmorit veaháš Biibbala 2019 dihtii maid. Davvisámegielas leat stuorra suopmanerohusat, ja soitet leamen muhtin sánit mat olbmo mielas eai heive nu vuohkkasit.

Martin Luther, gii jorgalii biibbala duiskkagillii, čálii ahte son guldalii olbmuid márkanbáikkis, bargolbmuid ja vuoras áhkuid, dallego galggai biibbali gávdnat giela mii lei sihke áddehahti ja oahpis.

...

Sátne šaddá rumašin. Rohkos ja osku lea váimmu sárdni. Danne ferte maiddái árgabeaigiella, váibmogiella, čuodjat girkuin go mii rohkadallat Ipmila.

Váibmogiella. Mii dat lea? Dat lea dat man ii oktage sáhte mis váldit. Eai min ráhkkaseamos sálmmat máinnaš váimmu soaitáhagas.

Dan maid eai sáhtán mis váldit. «Čále Jesusa mu váibmui» dahje «Čále Jesus iežat gova». Dahje: «Mu váibmu álo vadjola» mii sálbmagirjji nummir 38:s maiddái lea julevsámegillii ja kvenagillii.

Guhkes dáruiduhttima historjjá maŋŋil, maŋŋilgo sámis ja kvenat leat gieđahallojuvvon vuolitárvosaš servodatlahttun, sii dihtet man deatalaš oamigiella lea.

Dallego lestadialaš morráneapmi ollii Kárášjohkii 1800-logu loahpas, de sárdniduvvui ja sártnoduvvui sihke suomagillii ja sámegillii. Daddjojuvvui: «Suomagiella lea oskku giella. Sámegiella lea ráhkisvuođa giella.»

Go áigu jorgalit, de ferte máhttit guktuid gielaid bures, sihke dan mas jorgala, ja dan masa jorgala. Nugo dadjen, Luther čálii iežas guldalan bargolbmuid ja vuoras áhkuid, go galggai gávdat biibbalii giela, mii lei sihke áddehahti ja oahpis.

Ja nu fertet miige dahkat, guldalit iežamet siste: Dasgo maid mákset sánit, maid Johannes čálii álggus evangeliumastis? Álggus lei sátni – «Ja Sátni šattai *olmmožin* / ja ásai min gaskii. / Mii oinniimet su *hearvásvuođa*, / *hearvásvuođa* maid Áhčči addá / áidnoriegádan bárdnásis. / Su dievva lei *árbmu* ja *duohtavuohta*.»

Mii lea olmmoš?

Mii lea *hearvásvuohta*? Mii lea *árbmu* ja *duohtavuohta*?

Mii sáhttit álkit šaddat oaivejorgásii ja jurddašit, ahte dás golget stuorra sánit meattá, stuorra sánit mat allin bajábealde min jierpmi ja almmá duodalašvuođa áddejumi haga. Dasgo mii lea *árbmu* ja mii lea *duohtavuohta*?

De gal lea buorre go buot visot lea *eatnamastojuvvon* – vitkojuvvon – juonin man mii eambo go dušše oadjut, namalassii olmmožin. Olmmožin, namalassii, geain lea rumaš, váibmu ja giella, sihke rumašgiella ja váibmogiella, duodai.

Earenoamážit Johannes lea čeahppi goddit ja goarrut Almmi Sániid Eatnama oktii. Johannes evangeliumas čuožžu dávjá čállojuvvon su birra, gii njiedjá vuolás ja goargnu bajás, dainna lágiin čadnojuvvo buiga olmmošlaš ja eatnanlaš čoavdemeahttumat giddalaga almmálaččain ja ipmilvuodain.

Várra galggašeimmet das álgit, dovddiidusain maid máksá leat olmmoš ja lagamuš? Maid máksá *árbmu* ja *duohtavuohta* dasto, midjiide ja earáide geaid mii dovdat? Dalle fertet mii dávjá muitališgoahit muitalusaid, dakkáriid mat sámi muitalanárbevierus leat valjit, nugo nissona birra gii manai, ja dievdu gii bođii.

Ovddit sotnabeaivvi ledjen ipmilbálvalusas bealjeheemiid girku 125 jagi ávvudeamis. Bessen gullat ovddešáiggis, goas olmmoš gohčohalai čohkkát gieđaidis alde, dasgo dárur hállangielas dat lei árvu. Dál beasaimet ávvudit seavagielain ja seavapoesiijain. Lea gelddolaš oaidnit, mo buot dajaldagat ja sánit bohtet mearkkaid bokte, dat fertejit olggos dákkko (*čujuhan njálbmái*) ja rupmaša mielde.

Ja go mii háleštit, de galggašeimmet millosepmosit, juogo mii leat bealjeheamet dahje gullit, geahččat guđet guoibmáseamet čalbmeallodagas, vái oaidnit áddego nubbi, ahte hállat ovttá giela, nugo dadjat, ja vái áicat rupmašis ahte sánit eai leat gurrosat, muhto devdojuvvojit oaiviliin. Dainna lágiin dat sáhttet šaddat *váikkuhanveagalaš* sátnin. Mat guoskkahit váimmu ja álggahit juoidá min siste.

...

Mari Helander, Kampen sámi mánáidgárddi hoavda, muitala vuoiŋŋastanbottas:

”Lávus lea áibbas jaskat. Dolla ruošká guovdu. Storra mánát velohallet iešguhtege duolji alde dola birra ja guldalit iešguđetlágan luonddu- ja spirejienaid mat gullojit smávva skájaniin, mat leat coggojuvvon iešguđege máná duolji vuollái.

Ollesolmmoš oahpista mánáid vuoiŋŋastanbotta čađa masá fuomáškeahtá.

«Sávnjeheamet» molsašuvvá buđaldeapmi vuoiŋŋasteapmin.

Lávus go geahčasta bajás, de sáhtá reahpenráigi veaháš sulastahttit

suonjarbatnosa. «Katedrálas» lea allaáiggi miellaláhki.

Bealji go bidjala guolbbi vuostá ja veallá áibbas jaskadit, de sáhtta gullat stuorra, liekkus bohccováimmu ravkimin eatnan vuolde ovttá távttas mánáid váibmoravkimiin.

Lea Eana Min Eadnámet, mii muittuha min áittardit gudet guimmiideamet ja birrasiiddámet. Buot dát visot lea mis dušše luoikkas. Giitu. Takk.”

Sátne šattai rumašin ja «ásai min gaskii.» Greikka sátne ássat/ásaiduvvat lea duođai: «Cegget lávu» dahje «gohttet».

Eana ja albmi čuldojuvvojit oktii. Sivdnideaddji – Sátne álggus – cegge lávus deike min lusa.

Sátne lea Ipmilis ja lea Ipmil ja sus lea váikkuhanveagalašvuohta.

Biddjot mii buohkat sámi árbevieru mielde,

beljiideamet eatnama vuostá

ja gullot go Ipmila váibmu ravká luonddus ja buot das mii min birra dáhpáhuvvá,

-juos dárkilit guldalit, de soaitit Jesusa duolmmastagaidge gullat, go son vázza min ovddas sin guvlui, geain lea bávččas ja geat gillájit.

Min oktavuodas jáhkán deatalažžan, ahte eat vajáldahte oktiigullevašvuođa eará álgoálbmogiiguin miehtá máilmmi, maiddái sii leat sivdniduvvon Ipmila govas, ja siige leat guhká šaddan ja ain šaddet dáistalit badjelfámu vuostá.

....

Ii leat sáhka rumaškeahkes árpmu ja duohtavuodá *birra*. Lea sáhka *rumašin-dahkamis* sáni ja duohtavuodá:

Árbmu lehkos duinna! Ale bala! Ráfi lehkos duinna!

Sátne lea boahtán min lahka, min váimmuide.

Dasa lea dušše cealkit: Gudni lehkos Áhččái ja Bárdnái ja Bassi Vuignii, gii lea ja galgá leat okta duohta Ipmil agálašvuodas agálašvuhtii. Amen.

Álggus lei Sátni,
Sátni lei Ipmila luhtte,
ja Sátni lei Ipmil.

² Son lei álggus Ipmila luhtte.

³ Buot lea šaddan su bokte,
ja almmá su haga
ii leat šaddan mihkkege das mii lea.

Su siste lei eallin,
⁴ ja eallin lei olbmuid čuovga

⁵ Čuovga báitá seavdnjadasas,
muhto seavdnjadas ii leat dan vuoitán.

¹⁴ Sátni šattai olmmožin
ja ásai min gaskii.
Mii oinniimet su hearvásvuoda,
hearvásvuoda maid Áhčči addá
áidnoriegádan bárdnásis.
Su dievva lei árbmu ja duohtavuoha.